

csiszolt köeszköz töredékét találtuk meg. A kerámia mindegyike késő Árpád-kori, valószínűleg 13–14. századi: fazekak egyszerű peremei, oldaltöredékek és néhány fenéktöredék. Feltehetően a vasszeg is középkori. A csiszolt köeszköz őskori, de ennél pontosabb datálás nem lehetséges.

Szentmihály-puszta (KÖH 80627): A Kishegy lelőhelytől K-re található, a vízfolyás másik oldalán egy domboldalon, kiterjedése kb. 400×200 m. A területen több korszak kerámia-átját, valamint köeszközöket is gyűjtöttünk. Az alábbi korszakok telepjelenségeit különítettük el: újkőkor, lengyeli vagy Balaton-Lasinja-kultúra, Somogyvár-Vinkovci-kultúra?, kispostagi kultúra, mészbetétes kultúra, kelta, Árpád-kor, késő középkor. A lelőhelyen több hamus folt jelezte korábbi megtelepedések nyomait. A középkori kerámia alapján feltételezzük, hogy egykor ezen a részen lehetett egy Szentmihály nevezetű falu, aminek a neve földrajzi névként maradt fenn.

Munkatársak: Nyári Zsolt, Cserép Tamás technikusok, Deák Ferenc régészhallgató.

VARGA MÁTÉ

308. Somogyzil határa (Somogy megye) Ő, Ró

Alsó-Marosd-dűlő (KÖH 78411): 2011. március 15-én a patak menti dombvonulatot megtörő mellékvölgytől D-re, az összefolyás feletti erdőfoltig kb. 600 m hosszan őskori és római csempéket találtam.

Marosd (KÖH 78409): A középkori Marosd helyét kerestem a Somogyzil és Várong között É–D irányban folyó Mogyorópusztai-árok K-i felén. A patak és a vele párhuzamos dűlőút közti keskeny, szántott sávban kb. 300 m hosszan őskori csempéket találtam.

K. NÉMETH ANDRÁS

309. Sopron, Belváros (Győr-Moson-Sopron megye) Ró, Á, Kö, Kk, Kú

Sopron belváros területén 2011 folyamán az alábbi feltárásokra került sor.

Fő tér (KÖH 41727, 47615): 2011. április 4. és június 28. között folytattuk a 2010-ben megkezdett munkát.⁷⁵ Az első szakaszban a tervezett védőépület pillérialapjainak megásása volt a feladat azokon a helyeken, ahol a tavalyi évben ez nem történt meg. Ahol épített örökséget – római kori épületfalakat – találtunk, ott a pillérialapot át kellett helyezni. Ezzel együtt a többi alap is „mozdult”, így helyenként bővítésekre volt szükség. A Város kérésére alapfalkutató szondákat ástunk a *Városháza (KÖH 52477)* pincéjében és annak külső oldalán. Római falmaradványok itt is kerültek elő. Ugyanilyen szondák közvetlenül a Tűztorony tér felőli fala mellett is készültek.

Megtaláltuk a Városháza helyén állt három középkori ház közül a középsőnek az É-i sarkát.

A feltárás második szakaszában a torony előtti területen dolgoztunk teljes felszínén. Ez vezetett a legjelentősebb eredményre, ugyanis előkerült a római kori D-i kapu K-i tornyának nagy méretű kváderekből épített maradványa, lábazati részekkel együtt. Az építmény minőségi kivitelű, ebben különbözik a torony melletti védőépületben már bemutatott romoktól. Úgy tűnik, a toronyépítmény egy korábbi periódusáról van szó.

Munkatárs: Nemes András művészettörténész.

Kecske (bencés) templom (KÖH 41727, 52469): A soproni bencés templom felújítási munkáit régészeti szakfelügyelet mellett végezték 2011-ben is.

A szentély ÉNy-i sarkában tavaly feltárt Ny–K-i irányú római kőfal elbontásra ítéltetett. Az alatta lévő és a szentély É-i faláig húzódó római rétegeket magunk bontottuk el. A tavaly készült metszetrájk alapján dolgoztunk, 10 római kori réteget különböztettünk meg. Kerámatöredékek, állatcsont, festett vakolatdarabok, áglyenyomatos, nagy méretű paticsok, tubustöredék, bélyeges téglák kerültek elő. A 3. rétegben 6, félkörben elhelyezkedő karólyukat tártunk fel. A legalsó, kőporos réteg járószint lehetett. Ez már megmaradt, geotextillel letakarták.

A szentély D-i falában a félköríves diadalív pillérialapozást elbontották. Ahogy ez várható volt, a pillérialapozás együtt készült a templom alapfalával. Ugyanekkor a szentély D-i fala mellett a római falat is elbontották.

Az É-i mellékszentélyben a feltehetően barokk oltár alapozását tártuk fel. A Cziráky-kripta boltozatára épült rá, ez határozza meg az oltár készülését. Ugyanekkor (a kripta építésekor) megszüntettek egy 33 cm mélyen lévő téglák járószintet.

A toronyaljban a középkori járószintet már nem lehetett megtalálni.

A főhajó középtengelyében elhelyezkedő kriptát azért kellett elbontani, mert a helyére épült az urnatemető lejárati lépcsője. A kriptát már korábban egyszer felnyitottuk, és azt láttuk, hogy bolygatott. A csontok tetején egy meglehetősen jó állapotúnak látszó kabátka feküdt, ezért segítséget kértünk a Magyar Nemzeti Múzeum Műtárgyvédelmi Módszertani és Képzési Osztályától annak kiemelésére. Az antropológiai anyag gondozására a Szegedi Tudományegyetem Antropológiai Tanszékét kértük fel. A kripta ismételt felnyitása után kiszabadítottuk az említett ruhadarabot. A továbbiakban kiderült, hogy sokkal több temetkezést rejt a kripta, mint gondoltuk. A csontvázak rendezetlenül beszórvva helyezkedtek el, viseleti maradványokkal vegyesen. Az összekevert maradványok réteges bontása során kiderült, hogy a kriptába másodlagosan helyezték el a felszámolt kripták, sírok maradványait. Elsősorban a szentély alatti kripta 1770 körüli építésekor megszüntetett Viczay, a barátok kriptája és az úgynevezett népkripta jöhet szóba.

Összesen 55 ép, vagy részben ép koponyát azonosítottunk, de ezeken kívül sok koponyatöredéket is találtunk. Becslésünk szerint 60–70 emberi maradványt helyeztek el a kriptában. Az embercsonton kívül koporsómaradványok és viselettöredékek kerültek elő. (Füllungos koporsó oldala rézfejtű szögekkel kiverve, harisnyák, cipő- és egyéb ruhatöredékek, olvasószemek, mellkereszt, gyűrű, medaillon, gombok, sodrott fémzárlak, női és férfi cipősarkak fából stb.) A maradványok közé föld és törmelék is került, ebben római kori kerámatöredékek is voltak, így egyre bizonyosabbá vált, hogy más kriptákat

75 RKM 2010, 345–348.

számoltak fel, amelyeknek épített szerkezetét is elbontották. Az így megbolygatott talajból származhatnak a római kori leletek.

A kriptá téglapadlója nagyrészt megmaradt, a közepét föl-szedték és itt még mélyítették rajta, az így kialakított gödörben szintén temetkezések maradványait találtuk. A kriptában két koporsó volt, ezeket üresen helyezték el, egymásba illesztve.

Az urnatemetőhöz kapcsolódó kiállítótér kialakításának munkái közben a templom főhajójának ÉK-i negyedében a diadálív és az ÉK-i pillér Ny-i alapozási vonala között kb. 50 cm-t mélyítették a kivitelezők a még bolygatatlan talajban. A korábban elvégzett megelőző feltárás során ekkora mélységre statikai okok miatt a pillérek közelében nem mentünk le. Objektum nem látszott, de római kori kultúrrejteget emeltek ki. Nagy mennyiségű kerámiatöredék és kő került elő innen, a munkát folyamatosan figyeltük és összegyűjtöttük az anyagot. A végleges szint elérése után a kialakult metszetet dokumentáltuk.

2011 márciusában a káptalanterem oldalkápolnáiba padlófűtést szereltek, ezért régészeti szakfelügyelet keretében kisebb kutatását végeztük. Az 1950 körüli téglapadló felbontása és az alatta lévő törmelék eltávolítása után a vakolatlan falfelületekhez is hozzáférhettünk. A káptalanterem 2000-ben történt homlokzati falkutatása során az egyes kápolnák között falelválást nem találtunk. Az ásatás során Csemegi József 1962-ben megjelent tanulmányában felvetett hipotézisek beigazolódtak. A káptalanterem középső kápolnája készült el legkorábban a terem 1340 körüli bővítésének és boltozásának eredményeként. Ezt követően az É-i oldalkápolnát építették meg és boltozták be. A kápolna É-i falának szabálytalansága a mellette É felől álló, 1260 körül épített kápolna poligonális falához történt köpenyezéssel magyarázható. A D-i, Agendorfer-kápolna építése 1406-ig megtörtént, de a részletformák tanúsága szerint ez még inkább a 14. század '70-es, '80-as éveiben következett be. A két kápolna alapfalai mellett talált kerámia a szakirodalomban inkább a 14. század legvégére, a 15. század elejére datálható. Esetünkben az épület ismert és kikövetkeztetett építési adatai a kerámiaanyagot mintegy 30 évvel korábbra datálják.

Munkatárs: Nemes András művészettörténész; Mravikné Kovács Petronella, Várfalvi Andrea, Czifrák László (Budapest), Molnár Erika, Pálfi György (Szeged), Kovács Melinda (Győr), Balassa Krisztina, Harasztovics Veronika, Oláh Rezső (Sopron).

Várfalsétány: 2011. március 28-án kezdtük a megelőző feltárást, majd az építkezéssel érintett területeken folyamatosan régészeti szakfelügyeletet láttunk el. A Városház utcai romkert és a Várkerület épületsora közötti szakaszon, a középső városfal külső oldalán a korábban lebontott épületrészek pinceszinti maradványai kerültek elő és nagy mennyiségű építési törmelék. Megállapítottuk, hogy a római kori városfal lábazati része hosszú szakaszon épségben megmaradt. A Borostyánkő-úthoz K felől kapcsolódó bogárhátú, gneiszlappokkal burkolt út, ami a romkertben látható, a fal külső oldalán is megmaradt, kevésbé épen. A városfal építésekor lebontott római épületek falai is fellelhetők a külső oldalon. Ezek bemutatására nem kerül sor. A területen két kutat is feltártunk, érdelemleges lelet nem került elő belőlük. A kutak – a Várkerület beépülésének történetét is mérve – a 18. századnál korábbiak nem lehetnek.

A *Várkerület 80–82. sz. házak udvarán* az épületomladék elszállítása során szintén a római városfal lábazatát figyelhettük meg.

A *Szent György utca 13. (KÖH 52634)* kertjében a városfal áttörésére került sor, ennek kapcsán tehettünk itt megfigyeléseket. Az épülő lépcső helyén metszetfalat alakítottunk ki. A területen a már bolygatott vörös-sánc anyaga volt található, igen kevés leletanyaggal, szerkezeti elemek nélkül. A középső városfal belső oldala mellett, azzal párhuzamosan középkori falmaradványt találtunk. Feltehetően a vörös-sánc megtámasztását szolgálta, a római fal talán ezen a szakaszon romosabban maradt meg, mint másutt, ezért lehetett rá szükség, vagy egy későbbi javítást jelent.

A *Színház utca 23. (KÖH 52655)* mögötti szakaszon egy feltételezett, de fel nem tárt bástya maradványait szerettük volna megtalálni, ez azonban nem sikerült. Úgy tűnik, ez a bástya soha nem épült meg. Előkerült viszont egy faragott kő, amelybe keresztet véstek. A darab erősen hasonlít ahhoz, amelyet a Fegyvertár utca 1.-ben, a vörös-sánc feltárásakor találtunk 2009-ben.⁷⁶

A *Színház utca 3. (KÖH 47607)* pincéjében a korábbi kutatás római kori járósíntet feltételezett, a helyreállítás során ez került volna bemutatásra. Megállapítottuk azonban, hogy a járósíntnek vélt faragott kövek csupán a városfal alapozásának kváderkövei. Az itt látható bástyából már visszabontottak egy részt, ezért jelenik meg szabálytalanul, de alapjaiban követhető eredeti íve. A bástya hiányait apró kövekkel és téglával pótolták ki.

Munkatárs: Nemes András művészettörténész.

GABRIELI GABRIELLA

310. Sopron, Potzmann-dűlő (KÖH 56957)

(Győr-Moson-Sopron megye) B

Próbafeltárást a Győri út, 16105/2 hrsz. tervezett épület 800 m²-es alapterületén végeztünk. A gépi földmunka során elsősorban a humuszból kerültek elő a késő bronzkori urnamezős kultúra időszakára tehető kerámiatöredékek. A teljes területen egyetlen, több gödörből álló objektumot tártunk fel. Továbbá a még hátralévő földmunkákat régészeti szakfelügyeletünk mellett végezték. Megállapítottuk, hogy a Potzmann-dűlőben található római villa maradványai erre a területre már nem terjednek ki.

A régészeti szakfelügyelet során feltártunk még egy szintén az urnamezős kultúra idejéből származó gödröt.

GABRIELI GABRIELLA

311. Sopron, Szőlőskert utca (KÖH 67465)

(Győr-Moson-Sopron megye) R, Ró

A 8466/5 (Szőlőskert utca 18.) és a 8240/6 (Szőlőskert utca 17.) hrsz.-ú telkeken megelőző feltárást végeztünk lakóházak építése miatt. 2011. szeptember 19. és november 7. között a feltárás három ütemben zajlott.

⁷⁶ RKM 2009, 340–341